

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “ЦЕНТР НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ІНІЦІАТИВ”

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “МОЛОДІЖНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЧИНАЮЧИХ ЛІДЕРІВ”

ЛЮДИНА, ПРАВО, ДЕРЖАВА: ПРАВОВІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ВИМІРИ

ЗБІРНИК НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

15 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

М. ВІННИЦЯ

л54 Людина, право, держава: правові та соціально-психологічні виміри: зб. матеріалів наук. практ. конф. (м. Вінниця, 15 травня. 2026 р.): Громадська Організація «Центр Науково-Дослідних Ініціатив., Вінниця: «ГО ЦНДІ» 2026.

Збірник містить наукові розробки науковців, представників практичних підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти, присвячені дослідженню теоретичних і прикладних аспектів розвитку взаємодії органів публічної влади та правоохоронних органів

Матеріали викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

Електронна копія матеріалів круглого столу безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Громадської організації «Центр Наукового-Дослідних Ініціатив» у розділі «Архів наукових заходів», сторінка «Збірники наукових заходів» <https://gocsri.com/index.php/index/uk/index>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова редакційної колегії

Зінченко Людмила Петрівна - засновник Громадської організації «Центр Науково-Дослідних Ініціатив»

Заступник голови редакційної колегії

Байцур Катерина Юріївна - співзасновник Громадської організації «Центр Науково-Дослідних Ініціатив»

Члени редакційної колегії:

Василенко Віктор Михайлович- перший проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Музичук Олександр Миколайович- проректор Харківського національного університету внутрішніх справ, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

Невядовський Владислав Олегович - учений секретар секретаріату Вченої ради, доктор юридичних наук, доцент

Іванцов Володимир Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності

Чишко Катерина Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем наукового забезпечення правоохоронної діяльності та якості підготовки кадрів

Статівка Олена Олександрівна – завідувач кафедри мовної підготовки, кандидат педагогічних наук, доцент

Ляска Оксана Петрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та педагогіки

Буякова Ілона Олексіївна,

*здобувачка вищої освіти факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування Національної поліції України,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ*

Науковий керівник: Корогод Світлана Володимирівна,

*старший викладач кафедри кримінального права
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
доктор філософії у галузі права, доцент*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРОТИПРАВНІ ДІЇ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: СВОБОДА СЛОВА ЧИ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ?

Стрімкий розвиток інформаційних технологій і глобальна цифровізація суспільства докорінно змінили спосіб людської комунікації. Соціальні мережі стали не лише інструментом повсякденного спілкування, а й потужним соціальним феноменом, що впливає на формування цінностей, поведінкових моделей та правосвідомості громадян. У науковій літературі підкреслюється, що соціальні платформи виступають одним із ключових чинників формування громадської думки та політичної активності. Водночас цифрове середовище створило нові виклики для правової системи, оскільки віртуальний простір виявився не лише майданчиком реалізації свободи слова, а й середовищем поширення протиправної поведінки. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває питання визначення межі між допустимим висловленням думки та діянням, що тягне юридичну, зокрема кримінальну, відповідальність.

Свобода слова є фундаментальним правом людини, гарантованим Конституцією України та міжнародними актами, зокрема Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. У науковому дискурсі це право

розглядається як основа демократичного ладу, без якої неможливе існування плюралістичного суспільства. Соціальні мережі стали новітньою формою реалізації свободи слова, оскільки кожен користувач отримав можливість миттєво публікувати тексти, відео, коментарі або висловлювати реакції («лайки»). Європейський суд з прав людини розглядає таку цифрову активність як сучасну форму свободи вираження поглядів. Зокрема у справі *MELIKE v. Turkey* суд зазначив, що натискання «лайку» є формою вираження ставлення до контенту і само по собі не тотожне активному поширенню інформації [1]. Отже, цифрова поведінка людини у соціальних мережах загалом охоплюється сферою свободи слова. Водночас у правовій доктрині наголошується, що жодна демократична держава не визнає це право абсолютним. Свобода висловлювань може бути обмежена законом у випадках, коли вона порушує права інших осіб, загрожує громадській безпеці або містить заклики до насильства.

Особливої актуальності набуло питання поширення в соціальних мережах агресивної, принизливої або соціально небезпечної інформації. Цифрове середовище завдяки анонімності, швидкості обміну даними та фактично необмеженій аудиторії створює сприятливі умови для виникнення нових форм правопорушень. У наукових дослідженнях підкреслюється, що ці характеристики зумовлюють значно ширший масштаб шкоди від онлайн-правопорушень порівняно з офлайн-простором. Однією з найбільш поширених форм є кібербулінг – агресивна та навмисна поведінка, спрямована на приниження, залякування або психологічний тиск на особу за допомогою електронних засобів комунікації. Ключовими ознаками кібербулінгу є повторюваність, умисність, дисбаланс сил між агресором і жертвою та обмежені можливості ефективного захисту потерпілої особи. Особливість цього явища полягає в тому, що жертва фактично позбавлена безпечного простору: переслідування може тривати цілодобово, а агресор часто залишається анонімним [2, с. 27].

Такі явища ставлять перед правовою системою складне завдання – відмежування допустимих висловлювань, у тому числі критичних, від дій, що завдають реальної шкоди психічному здоров'ю, честі та гідності людини. В Україні першим кроком у цьому напрямі стало введення адміністративної відповідальності за булінг через статтю 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Законодавець прямо визнав можливість вчинення цькування із застосуванням електронних комунікацій та встановив санкції у вигляді штрафів або громадських робіт. Водночас у науковій літературі зазначається, що ця норма має обмежений характер, оскільки переважно спрямована на захист дітей в освітньому середовищі. Щодо дорослих користувачів соціальних мереж, спеціальної кримінально-правової норми про кібербулінг в українському законодавстві наразі не існує, що свідчить про наявність законодавчої прогалини.

Попри це, окремі прояви протиправної активності в соціальних мережах можуть кваліфікуватися за чинними статтями Кримінального кодексу України (далі – КК України). Так, поширення матеріалів, що містять заклики до насильницької зміни влади або розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі, може підпадати під статті 110 або 161 КК України. Доведення особи до самогубства внаслідок систематичного приниження або психологічного тиску може кваліфікуватися за статтею 120 КК України. Незаконний вплив на журналістів у цифровому просторі охоплюється диспозицією статті 171 КК України [3]. Таким чином, хоча окремої норми про кібербулінг не існує, кримінально-правова реакція можлива у разі настання тяжких наслідків або поширення особливо небезпечного контенту. Водночас така фрагментарність регулювання ускладнює ефективне правозастосування.

Особливу дискусію у правозастосовній практиці викликає питання відповідальності за «лайки» та «репости». Репост розглядається як форма поширення інформації, оскільки користувач свідомо розширює аудиторію

матеріалу. Натомість «лайк» характеризується як форма емоційного схвалення і не завжди свідчить про намір поширювати контент. Українські суди наразі не мають сталої практики: в одних випадках «лайк» визнається поширенням протиправного матеріалу, в інших – ні. Аналогічний підхід простежується і в практиці ЄСПЛ, який у справі *Sanchez v. France* підкреслив, що відповідальність можлива лише за умови усвідомлення особою публічного характеру своєї сторінки та допущення поширення незаконних коментарів [4]. У цьому контексті ключове значення має встановлення суб'єктивної сторони правопорушення, зокрема усвідомлення особою наслідків своїх дій.

Європейський суд з прав людини послідовно наголошує, що свобода слова в інтернеті не може слугувати прикриттям для мови ненависті, приниження людської гідності або закликів до насильства. Якщо висловлювання у соціальних мережах виходять за межі допустимої критики та завдають реальної шкоди іншим особам або суспільству загалом, держава має право встановлювати пропорційні обмеження та притягувати винних до відповідальності. Водночас таке втручання повинно бути чітко врегульоване законом, щоб уникнути свавільного або надмірного обмеження свободи слова, що визнається одним із ключових викликів для сучасного законодавця.

Сучасна українська правова система перебуває на етапі адаптації до цифрових викликів. Відсутність спеціального комплексного законодавства щодо протиправних дій у соціальних мережах створює труднощі у правозастосуванні. Додатковими проблемами є складність ідентифікації анонімних користувачів, міжнародний характер соціальних платформ та надзвичайна швидкість поширення інформації. Це зумовлює необхідність подальшого розвитку законодавства, удосконалення діяльності кіберполіції, формування сталої судової практики та підвищення рівня цифрової правової культури громадян.

Отже, соціальні мережі стали простором, у якому свобода слова тісно переплітається з ризиками порушення прав людини. Висловлення думки в

інтернеті є невід'ємною складовою демократичного суспільства, проте ця свобода не може виправдовувати приниження, психологічне переслідування або поширення небезпечних закликів. Межа між свободою слова і кримінальним правопорушенням визначається моментом, коли цифрова дія завдає реальної шкоди іншій особі або суспільству загалом. Відповідальність за протиправні дії в соціальних мережах розглядається як необхідна умова забезпечення балансу між свободою вираження поглядів і захистом прав людини у сучасному цифровому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Melike v. Turkey. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%3A%22%3A%5B%5C%22002-13303%22%5D%7D> (date of access: 20.04.2026).
2. Гіденко Є. С. Кібербулінг: насильство в соціальній мережі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 50. С. 26-29. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.50.6>
3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 15 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
4. SANCHEZ v. FRANCE. *HUDOC - European Court of Human Rights*. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%3A%22%3A%5B%5C%22001-224928%22%5D%7D> (date of access: 20.04.2026).